

11. Ванцак Б. С. Рідний край: навч. посібн. з істор. Лубенщини / Б. С. Ванцак, В. М. Козюра. — Лубни: газ. «Лубенщина», 1993. — 104 с.
12. Міщенко О. Метеостанція міста Лубни: якою буде погода на новий рік. Лубенщина. 2019. 28 груд. URL: <https://lubenshchyna.com.ua/1712-meteostantsiya-mista-lubni-yakoyu-bude-pogoda-na-novij-rik-video>.
13. Кревська Г. Сторінки історії: 150 років тому в Лубнах відкрили гімназію. Новини Полтавщини. 2022. 4 верес. URL: <https://np.pl.ua/2022/09/storinky-istorii-150-rokiv-tomu-v-lubnakh-vidkryly-himnaziuu/>.
14. Шандра В. Участь студентської та учнівської молоді в революційних подіях 1905 р.. Архіви України №6, 1985, С. 21 – 26.
15. Громадська думка : щоденна політична, економічна і літературна газета.-№40, Київ, 1906. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/dlib/item/0001092>

УДК 37.018.3-055.2(477.7)"1980/2020"

Ганна КОНСТАНТИНОВА,

здобувачка 1 курсу другого (магістерського) РВО спеціальності 032 Історія та археологія Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ, науковий керівник: Михайленко Г.М., к.іст.н., доцентка

РОЗВИТОК ЖІНОЧОЇ ОСВІТИ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ У ПРАЦЯХ УКРАЇНСЬКИХ ІСТОРИКІВ КІНЦЯ ХХ - ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

***Анотація.** У статті висвітлюється внесок сучасних українських дослідників у студіювання історії жіночої освіти в Україні. Увага зосереджується на роботах, які презентують розвиток закладів освіти для жінок наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. Визначаються загальні тенденції розгляду цієї тематики українськими істориками та більш вузькі тематичні ніші, що розглядаються науковцями.*

***Ключові слова:** жіноча освіта, південь України, історики, історикині*

Освіта завжди була важливою складовою розвитку суспільства, адже вона піднімає загальний рівень розвитку суспільства та дає поштовх до подальших наукових звершень. Історичний розвиток освіти активно досліджується істориками, проте гендерний аспект вивчений ще недостатньо. Тому метою цієї статті є аналіз внеску сучасних дослідників у вивчення розвитку жіночої освіти.

Жіноча освіта на півдні України функціонувала протягом середини XIX – початку XX ст., адже саме в цей час жінки змогли вибороти право на навчання. Історикиня В.А. Добровольська присвятила цьому питанню не одну свою роботу, зокрема вона підготувала дисертаційне дослідження «Історія жіночої освіти півдня України (1901 – 1910 рр.)», в якій охарактеризувала загальний розвиток жіночої освіти на початку XX ст. та окреслила період формування мережі освітніх установ для жінок на півдні України у XIX ст. [1].

Тривалий час здобуття освіти для жінок визначалося тільки в одній формі – інститут шляхетних дівчат. Це були навчальні заклади закритого типу для дівчат шляхетного походження. В них виховували «майбутніх дружин», тому окрім загального курсу предметів дівчат навчали рукоділля, приготуванню їжі тощо. Дослідниця А.С. Коробчук у своїх працях аналізує історію розвитку Одеського інституту шляхетних дівчат. Цікавою є її робота «Батогом і пряником: специфіка виховного процесу в Одеському інституті шляхетних дівчат». В ній вчена зазначила предмети, які викладались в різні роки, зокрема наголосила на впливі релігії на навчання, охарактеризувала види покарань, які застосовувались до пансіонерок у навчальному закладі [2].

Також Анна Сергіївна розповіла про практику ставити оцінку за поведінку та її вплив на загальну успішність. Проте історикиня наголосила, що «подекуди колишні зразкові інститутки дивували своїх вихователів і вчителів неприйнятною для леді поведінкою після свого випуску із закладу освіти» [2, с. 42] і описала долю пансіонерки Анни Борзенко: після

завершення з відзнакою курсу навчання вона захопилась ідеями героїчних повстань і вступила на військову службу.

У середині XIX ст. в російській імперії, частиною якої був тоді південь України, постало питання реформування багатьох сфер життя, в тому числі і освіти. Була створена мережа різнорівневих навчальних закладів для жінок з доступом для представниць з різних прошарків суспільства. Сучасні українські вчені активно досліджують це питання. Так, Ж.М. Сердюк присвячує свої роботи аналізу становища середньої жіночої освіти. Зокрема, у статті «Становлення середньої жіночої освіти в Одесі (XIX – початок XX ст.)» вона охарактеризувала процес заснування перших жіночих середніх навчальних закладів Одеси та реакцію громадськості на це [3].

Дослідниця зазначила про критику гімназій, яка розгорнулась на сторінках «Новороссийского телеграфа»: «...«найстрашнішим» було те, що деякі гімназистки, після закінчення курсу, у пошуку нових знань, долучаються до науки» [3, с. 148]. У тогочасному суспільстві випускниці в більшості мали можливість займатись лише педагогічною діяльністю.

Окремими видом середніх жіночих навчальних закладів були єпархіальні училища. Вони засновувались в єпархіях, освітня складова зосереджувалась на релігійному розвитку та підготовці до заміжжя зі священником або дияконом. Дослідженням Одеського жіночого єпархіального училища займались Д.А. Грозний та Г. Г. Яковенко. Дмитро Анатолійович у статті «Жіноче єпархіальне училище в Одесі (середина XIX —початок XX ст.)» окреслив історію заснування навчального закладу, різноманіття предметів та місце релігії у освіті і повсякденному життю єпархіалок, а також визначив їхній розпорядок дня [4].

Галина Григорівна у свою чергу у роботі «Становище та педагогічна підготовка домашніх учительок в Одеському єпархіальному жіночому училищі» зосередилась на персоналіях робітниць освітнього закладу, зокрема охарактеризувала як особистість очільницю училища – Анастасію

Гаврилівну Мокієвську [5]. Також, Г.Г. Яковенко окреслила процес педагогічної практики, що відбувалась у навчальному закладі.

Окремий пласт робіт складають наукові розвідки, присвячені вищій жіночій освіті. Зокрема такі дослідження проводили В.А. Добровольська, О.В. Мельник та О.О. Драч. Прикладом є робота «Педагогічні курси в Одесі (1903–1906 рр.): формування, структура, організація навчального процесу» О.В. Мельника. В ній дослідник охарактеризував процес створення Вищих жіночих курсів в Одесі та їхні особливості. Олег Віталійович також навів статистичні дані щодо розподілу слухачок по факультетах, віросповіданню та родинному стану на 1 січня 1904 р. [6, с. 45-46].

Отже, дослідження розвитку та особливостей жіночої освіти тільки набуває обертів. Увагу історики зосереджують як на загальному огляді розвитку освітньої сфери, так і на характеристиці певних освітніх рівнів та навчальних закладів. Подальші наукові розвідки в цій сфері можуть сприяти глибшому аналізу гендерних аспектів освіти та її ролі у суспільному розвитку.

Список джерел та літератури

1. Добровольська В. А. Історія жіночої освіти Півдня України (1901–1910 рр.) : дис... канд. іст. наук: 07.00.01. Херсон, 2006. 208 с.
2. Коробчук А. С. Батогом і пряником: специфіка виховного процесу в Одеському інституті шляхетних дівчат. *Старожитності Лукомор'я*. 2022. № 3. С. 35-43.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ctarluk_2022_3_6
3. Сердюк Ж. М. Становлення середньої жіночої освіти в Одесі (XIX – початок XX ст.). *Гуржіївські історичні читання*. 2013. № 6. С. 147-149.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gurit_2013_6_55
4. Грозний Д. А. Жіноче єпархіальне училище в Одесі (середина XIX — початок XX ст.). *Інтелегенція і влада*. 2005. № 5. С. 33-42.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/iiv_2005_5_6

5. Яковенко Г. Г. Становище та педагогічна підготовка домашніх учительок в Одеському єпархіальному жіночому училищі. *Гуржіївські історичні читання*. 2015. № 10. С. 78-80.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gurit_2015_10_28

6. Мельник О. В. Педагогічні курси в Одесі (1903–1906 рр.): формування, структура, організація навчального процесу. *Інтелігенція і влада*. 2011. № 22. С. 41-47.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/iiv_2011_22_6

УДК: 930.1(477.7)

Богдан КРАВЧУК,

аспірант спеціальності 032 Історія та археологія, Херсонський державний університет, м. Івано-Франківськ,
науковий керівник: Черемісін О.В., д.іст.н., професор

ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНІ ДІЯЧІ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917-1921 РОКІВ ЯК ДОСЛІДНИКИ ІСТОРІЇ ПІЗНЬОПРОТЕСТАНТСЬКИХ ГРОМАД НАДДНІПРЯНЩИНИ СЕРЕДИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

***Анотація.** Дослідники історії та генезису пізньопротестантських громад на українських землях середини ХІХ – початку ХХ століття представляють різні соціальні та професійні групи. Унікальною складовою цього дослідницького цеху є колишні військові діячі Української революції 1917-1921 рр., зокрема солдати та офіцери Української Галицької Армії та Армії Української Народної Республіки. У післяреволюційний період вони стали членами євангельських та баптистських громад, а деякі – помітними лідерами пізньопротестантського руху на західноукраїнських землях та в еміграції. Ексвійськові стали авторами значного доробку історичних та*